

# **Badische Landesbibliothek Karlsruhe**

**Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe**

## **Vocabularius iuris utriusque**

**[Speyer], Sept. 1478**

[N]

[urn:nbn:de:bsz:31-313403](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313403)



rei nulla significat voluntatis mutatio. Sed si testator legat domū  
que ad aream reducitur deinde aree edificiū imponit nihil debetur.  
l. Si ita §. si domus in fi. de ff. de leg. i. Ratio quia aīa domus est et nō il-  
la quā testator legauit. Itē ibi testator legauit nauē destruitur  
nauis et ex eisbe tabulis reficitur debet. l. Si res §. aream. ff. de so-  
lu. Ratō quia est in nauis ex eisbe tabulis refecta.

**M**utilare est aliquod membrū amputare vel aliquod integrū  
detruncare. ut homini manū vel pedem. vel aliquod membrum  
auferre.

**M**utuū est quod alicui proutatur ut tempore suo reddat. Et dicitur  
quasi de meo tuū. Unde est nomen oppositum eī corrupto et in-  
tegro. quia quod meū fūerat mutuū tuū facio. Unde res que  
ponderatur ut argentū et similia que numerantur ut pecunia. et que  
mensurantur ut frumentū mutuari prout. ut. l. ij. ff. si ce. pe. §. mutui  
datio ubi dicitur quod mutui datio consistit in hijs rebus que potest mensura  
numero et consistit. in fi. q. mo. re. tra. obli. in prim. veluti oleo. fru-  
mento pecunia numerata etc. Et licet usura sit quidquid accidit for-  
tū in mutuo ex pacto vel intentōe. principalitē tamen in alijs rebus puta  
vestibis vel alijs nō in mutuo consistit. etiam usura omittitur. ut  
xiii. q. ii. c. plerique. et. c. sequenti. Usura est ubi amplius requiritur  
quod datur. Pro quo distinguitur dupliciter usura ut. q. de. l. a. v. Sed nūquid  
erit mutuum si quis oves ad numerum dederit. Respondetur quod nō. quia  
in mutuo inspicienda est natura et consuetudo rei mutuatae. Nam pe-  
cunie consuetudo natura et aptitudo est ut ad numerum detur. l.  
i. ff. de stralben. emp. et ven. Et sic de frumento. Sed libri eque oves  
et similia non dantur ad numerum. nec sic ad pondus vel mensuram  
eo quod res mutuata nō est eadeque §. similis reddi debeat. Et in huiusmodi  
rebus non potest omnimoda similitudo inueniri ita quod res semper omni-  
no similis vendatur.

**M**utuū enim dantes et nihil inde sperantes. etc. de usu. c. consuluit.  
et c. nauiganti et. in glo.

**Na**scisci est aliquid acquirere.  
consequi vel adipisci. Vnde dicitur nactus sum illam rem  
i. adeptus sum vel acquisiui eam.

Natura dicitur multis modis. Quādoque vis insita  
rebus similia de similibus pcreans. Secundo stimulus  
vel instinctus nature ex sensualitate pueniens  
ad appetendum pcreandum vel educandum. Tercio  
instinctus nature ex ratione pueniens ut est glo. i. di. i. Jus autem naturale



**N**atura'is dicitur filius ex concubina q̄ in domo propria tenet unica quasi loco uxoris. Et talis in bonis patris ab intestato succedit in duas uncias patris substantie si alij filij legitimi nec uxoris extent. in bonis autem maternis cum filiis legitimis succedit.

**N**atale dicitur scriptura cum annis domini et promulgata que dicitur lucium esse natum ingenuum. Et sic in legibus sanctorum intulatur natale sancti iohannis quoniam moritur quasi tunc natus non quoniam moriturus vel dicitur prima natiuitas que est de iure naturali. Et omnino homine dicitur liberum unde constitutum est non esse manumissionem natalibus. i. ingenuitati. nisi de iure in se. Item dicitur seruus iste instituitur natalibus. i. libertati quam habet ex iure naturali. ff. de nata. l. ij.

**N**aulum est vectura siue precium quod prestatur pro eadem facta collatione inter vectores velentis pro mercede nauigationis illis que nauigium exercet vel oucunt. Vnde ludo. de ro. in singularibus suis dicit ad questionem tale nauum adduxit vel mulionem aut galeam ad portandum familias meam. Quid si moriantur aliqui in naui utrum pro illis nauita debeat nauulum vel pensionem habere. Sub distinctione si fit ouentio de illis ducendis vel ad tale locum deportandis tunc pro mortuis non debet solui nauulum. Si vero fit de illis pactum in naui ponendis tunc secus. Tercio si dubitatur de verbis tunc etiam debetur nauulum. textus est singularis in l. si velanda in primis. ff. ad l. ro. de factu. Simile dicitur de infante nato in naui. ff. locati. l. si adest. §. si quis mulierem.

**N**auta est qui ministrat naui vel ducit nauem eam gubernans. et ea que ad usum eius pertinent faciens.

**N**auticus tiberinus est qui nauigat in flumine rome velendo in romam vel extrahendo ad castra ut. C. de nau. tiber. l. ad castra. li. xj.

**N**auticum fenus est quod propter nauticam pecuniam vel quasi nauticam exigitur.

**N**autica pecunia est que periculo creditoris in nauigio suscepto datur trahenda. Sed quasi nautica est cum periculum mutuaute pecunie in sine recipio si aliqua conditio non existat puta si piscator non capiat pisces et homines.

**N**aufragium est nauis fracta submersio rerum siue corporum. Et dicitur quasi nauis fragium. i. fractura.

**N**auicularij seu nauclerij sunt qui transportant publicas species pro accusa. C. de nau. publi. spe. trans. li. sup. rub. Et dicuntur etiam illi qui ante nouarias species a susceptoribus in puincia accipere et romam vel in castra ubi erant milites deferre debebant.

**N**ausochonium est domus in qua iuuenes educantur.



## De

**Necessitudo est parēta v. cognatio. l. nō est singulis. ff. de re. v. glo. sic exprimit.**

**Nō p. v. nō cap. ff. de acq. pos. l. qui absentis. §. i. De hac bictōe vi. c. de iudic. v. in aut. cui relictū.**

**Nec implicat sex. cōtrariū exp. l. v. nō. m. l. iur. ignorācia. c. qui adimit. ab ho. pos.**

**Negotiū est triplex scz cōmune publicū et priuatū. Cōmune q. ptinet ad dispositionē alicuius regionis Publicū q. ptinet ad regimē alicuius ciuitatis. Sed priuatū q. ptinet ad priuatā psonā Et istis tribz negocijs correspondet triplex dispensatō scz politica que cōsistit in p. uisione pluriū scz totius cōitatis. Et hoc docet in octo libris politicorū aristotelis. Economica q. cōsistit in dispositione familie. Et habet in duobz libris p. economicorū aristo. Et monastica vel ethica que cōsistit in regimē sui ipsius tantum. Et illa tractat in x. libris ethicorū eiusdem.**

**Negotiatio est in cōmercijs sicut negociū in dispensatione. Vñ tam negociatio q. negociū aliqñ significat actionē alicuius rei cuius cōtrariū est ocū. Aliqñ actionē esse idem q. iurgium litis. z b. quasi negās ocū c. forus. §. negociū. de v. sign.**

**Negligencia est eius quod fieri debet vel potest obmissio.**

**Negatiua apud iuristas est improbabilis vt vi. q. v. actor. c. §. p. b. l. actor. de elec. bone memori. d. i. vbi dicit negātis factū nlla est p. batio subaudi directa qz qd nihil est nō cadit in sensum. Vñ sciendū qd multiplex est negatiua scz facti dicit iuris z qualitatē. z quedā mixta. quedā pura. Vnde negatiua facti duplex est scz pura. que habet determinationē t. p. loci vel alterius rei puta qz est coartata ad certas psonas de q. est casus in c. de reo loco de p. b. v. coartata ad psonas capituli. Et illa p. bati p. t. indire. de v. §. Si instrumētū exhibeat continēs stipulationē factā tali die vel loco ar. c. ex tenore de testi. aut nō habeat aliquā taliz determinationē z tūc p. bati nō p. t. directe vel indirecte. Vñ on. p. b. b. di. tr. ā. f. r. i. adūsariū. z l. 3. id. qz negociacionū non sūt cāe nec circū. q. q. sūt necessarie i. p. b. tōe vt si q. s. dicit se nūq. p. r. axisse cum berthā. vel nō cognouisse berthā que dicitur negatiua explicata de fri. et malef. c. i. v. et dicitur negatiua positio. Est em positio negatiua implicita vt pono quod in electione tantū quatuor canonici presentes fuerint vt in c. cum ecclesia de cau. pos. z pprie. Duas positiones negatiuas iuris rigce repellit sed equitaa eas admittit si iudic. videbitur vt in c. i. de concessio. libro vi.**



Etiam ibi. si aliquis dicat se esse non citatum et negatia facti mixta  
dicat que cum affirmatiua implicite miscetur et illa que habet affir  
matiuam implicite dicendo. Ego non renunciaui spem quasi dicat re  
nunciaui coactus vel inuitus. Et hoc debet probari ab eo qui non  
est super hoc de renunc. Sed negatiua iuris probari potest ut si dicat  
quod alicui non potest esse testis debet hoc probari. Similiter si negat  
emancipationem rite factam et negat aliquis iusto factum debet hoc probare  
quod non sit factum de iure sed contra ius ut in l. ab ea parte §. i. ff. de  
proba. ubi dicitur ab ea parte que dicit aduersarium suum ab aliquo iure  
prohibito esse specialiter lege vel constitutione probari oportet. Ideo  
respondet si quis negat emancipationem recte factam probationem ipsam  
probare debet.

**N**egatiua vero qualitatis duplex est scilicet aut qualitatis intrinsece  
aut qualitatis extrinsece. De qualitate intrinseca ut cum homo nasci  
tur et tunc presumitur negatiua nisi probetur affirmatiua. Vnde si negat  
sciencia probandum est hoc examinatione iudicis de proben. Cum in  
apostolum. Si etas pro aspectu corporis si legitimitas aut ergo is  
cui legitimitas opponitur est de his infamatus. Et tunc cogitur se pur  
gare et tunc probatur. Dicitur ergo. Ille non est idoneus non est legiti  
mus non est solutio et probari debet ab eo qui dicit quod quilibet pre  
sumitur idoneus bonus et nisi contrarium probetur de presump. Dudum  
de scruti. in or. fa. c. unico et nisi ius presumitur in contrarium. ff. de dona.  
inter vi. et vxor. Quiritus. ff. de proba. Si pactum et l. si circographum  
Etiam iudex qui habet hoc ex officio suo. cuncta rimari. c. iudicatem  
xxx. q. v. et xxiii. q. viii. occidit de offi. dele. super questionum. §. intetio  
nis potest et debet si viderit expedire et interrogare super negati  
ua ar. ff. de interro. acci. l. vbi cumque. et c. cum iohannes de fi. instrum.  
vbi iudex facit interrogationem quam etiam pars facere non poterit.  
cum esset in causa oclusum. Faciunt non hosti. et Inno. in c. super his  
de accu. Et maxime super negatiua vbi agit de salute vel periculo  
anime ar. de re. iudi. c. latoz ad fi. Ex dictis elicitur quod quis in iudicio  
excusatur a respondendo positioni negatiue. Ideo qui negat non pro  
mit sed remouet siue sit negatiua implicita siue explicita quam faci  
unt hee dictiones tantum solum et et he. ti. de positionibus. §. viii. si pro  
bat neutra predictarum poni posse. Nam positiones succedunt in locum pro  
bationum ut in aut. de his qui in gradibus ad appell. §. si. vñ id so  
lum veniet in positione quod in probatione. Sed negatiue et predicte nul  
la est directa probatio ergo nec positio. et dat bal. ratioz quod respon  
sio ad positionem fit ad releuandum ab onere probationis. Sed positiones  
negatiuas non habet necesse probare ergo non est ei respondendum



Et ita dicit sentire glo. in l. ij. in §. quod observari. C. de iura. calū.  
Si vero habuerit necesse pbare tūc deberet respōderi vt c. i. de con  
fess. lib. vi. Itē dicit negatiuā positionē esse in qua ponit dicitio  
absq. vt nō. C. de actor. C. de pba. in in. q̄stione l. v. q̄n ista dicitio  
absq. veniat ad exclusionē alicuius affirmatiue et ita ex se nō  
implicat affirmatiuē. Secus si implicaret illā vt. §. pono q̄ res  
fuit absq. eo qd̄ ticiūm talis die p̄cuterē q̄ tota die fui absens ali  
bi. Nam talis positio nō dicit̄ mera negatiua. quia oritur ex affir  
matia sc̄z fui alibi. Et hoc tenet spe. in ti. de posi. §. videndū v. viij.  
fa. no. m. l. de muti. si. §. item verbor. Item q̄ p̄tes illud qd̄ po  
nit si negatur necesse habet pbare. l. actor. f. al. que est canonisa  
ta vi. q. vlti. actor in qua d̄ actor qd̄ asseuerat pbare se nō posse  
p̄fitendo reū necessitati mōstrandi cōtrarium nō astringit. Cum  
p̄ reum naturā factum negātis p̄batio nulla sit. Et sicue p̄positō  
negatiua vt p̄dictū est sic etiā positō negatiua est triplex. sc̄z fa  
cti iuris et qualitatis. Et facti duplex sc̄z simplex et pura. Que nō  
habet determinationē loci tempis v̄ rei cōsimilis vt illa pono me  
nō cognouisse bert̄hā. c. i. de fr̄g. et m̄teri. rē. De tali etiā in c.  
Cum ecclesia fuerit de cau. pos. Et alia impura v̄ mixta videlic̄z  
que est certo loco coartata vt in c. p̄posuisti de pba. vbi p̄ loci i  
sp̄ctionē p̄bat̄ nō cognita. Et habet in se sensum affirmatiuum  
implicitum vt nō cognita. i. v̄go. Et dicit bar. de tax. in l. quiscun  
p̄alle. se semp̄ defendiss̄ qd̄ qui p̄ponit negatiuā debet eā pbare  
etiā si nō sit cōartata loco v̄ temp̄e quia itelligit̄ coartata p̄sona  
p̄ponētis p̄ c. pleriq. ij. q. vij. vbi boni viri suffeēt peccata aliena  
et tacēt quia que sciūt iudicibz pbare nō possunt. Et hoc ipse idē  
cōcludit. C. de ser. fugi. l. p̄alle. Donat actor quicquid velit affir  
matiuē v̄ negatiuē p̄ intentionē sua fūdanda hoc pbare debet. et  
nota quod antiqui doct̄res negatiuam p̄bari nō posse intellexe  
re p̄ testes. Sed hodie iudex potest admittere positiones negati  
uas que nō p̄nt p̄bari nisi per confessionē aduersarij si saltem l̄  
videat̄ ei equū et expediēs. De hoc de temp. or. dilectus de eta. et  
qua. c. vlt. Et est glo. an̄penul. in vi. de cōf. l. vi.

**N**epos est filius filij vel filie. sc̄z neptis filia eorundem. Etiam  
nepos capit̄ p̄ filio fratris c. ij. de arbi. c. fundamēta de elec. li. vi.

**N**epos postumus est qui post mortem aui natus est superstite  
suo patre.

**Un**



**N**isi quod modis capiuntur vide per dominum in regula peccati li. vi. et l. a-  
dione. C. de transac. Nam quoniam dictio nisi sequitur negationem tunc stat  
inclusiue et sic ponit respectum excipiendi ut in c. p. tulasti et in c.  
des de rescrip. c. romana v. ij. de appel. li. vi. Sed tunc prece-  
dit affirmatiue et hoc respectu excipiendi tunc priuat de appel. c. si vero  
de sen. excom. cum similibus. Item si adicitur orationi affirmatiue pri-  
uat de testi. c. de testib. in fi. Quoniam nec ponit nec priuat ij. q. i. hoc  
est ratio. Nam oratio prece-  
dens non completur ab illa. In  
terdum ponit per sed xxviii. di. si deinde. Quandoque per si non ut c. pre-  
terea ij. de appel. et c. quicumque de sen. excom. li. vi. Unde quoniam ponit  
nisi in sententiis et in ultimis voluntatibus videtur inducere conditio-  
nem secus in contractibus. De hoc vi. per dominum d. v. s. Et dictio nisi  
componitur ex m. i. non et si quoniam si non. Et sumitur tripliciter. Primo condi-  
tionaliter. Secundo exceptiue. Tercio hijs modis simul. Item condi-  
tionaliter dupliciter. Vel quod ad resolutionem vel quod ad dispositio-  
nem. Ad resolutionem ibi. Vendo tibi fundum per decem menses infra mensem at-  
tulerit meliorem conditionem. Nam venditio est pura solutio aduocational  
quod resoluitur vel rescinditur si meliorem attulerit meliorem per non  
non stabit venditio. l. ij. s. si in die. ff. de emp. Item ibi lego x. nisi  
navis ex affia venerit infra mensem dispositio est condicionalis quia  
sensus est si non venerit legatum valeat et perficiatur. Similiter tibi le-  
go nisi noluerit dispositio condicionalis et legatum condicionalis. et  
est sensus lego si heres non contradixerit seu repbauerit sic appo-  
sita condicionalis de si capitulum non ascenderit. l. si. ff. de condi. insti. Item ibi  
lego x. adimo nisi navis ex affia venerit ademptio est aduocationalis  
Et est sensus adimo legatum et nolo tenere ipsum si navis venerit et  
quod ademptio est sub condicione videtur datum sub contraria conditione. l. q.  
bus diebus. s. qui ticio. ff. de condi. et demon. Significat etiam excepti-  
ue quoniam eximit seu tollit aliquid quod est in ordine precedenti ut non sit idem  
ius vel idem defectus. Et hoc dupliciter ut premissum est scilicet affirmatiue  
per ordines negatiua et negatiue per ordines affirmatiua. ut nullus homo  
currit nisi sortis ois homo mouetur nisi plato factus. l. ij. C. de transac. et l.  
si eum in fi. ff. si quis cautio cum ibi non. Item in predictis ubi referuntur ad  
resolutionem et ademptionem facit conditionem. Et significat etiam tripliciter  
exceptiue et sic condicionaliter significat et exceptiue simul.

**N**eophytus dicitur nouus in fide ut xlviij. di. quoniam a neos quod est nouum  
et phytos quod est fides. Item dicitur nouus in religione e. di. sicut olim et  
prohibetur talis ordinari duabus de causis ut ponit glossa in su. de temp.  
or. s. sequitur.

**N**ihilominus et nihilominus differunt. quia primum includit



affirmationē secundū negociationem vt in l. qui nō est pmiss.  
fa. testa. §. i. in glo.

## **N**o.

**N**ominato. i. eius. For officialium. vt. C. de peri. nominato. l. i. et  
ij. li. xi.

**N**omen quāq; idem est qd ius debitoris. vt in l. a diuo pio. in plu  
ribus. §. vbi dicit qd primo debent venire. i. vendi mobilia. secundo  
imobilia. tercio nomia. i. iara debitorū. et nominato. et specialiter i  
§. sic quoq; et sequētibus. Item quāq; nomē idē est qd fama vt di  
cēdo. melius est nomē bonū q̄ vngēta p̄ciosa. Eccle. di. Etia quāq;  
capit̄ p̄ nomie rei pprio vel appellatiuo. Et sic dicit nomē sonās  
debet esse rei xxi. di. Cleros de p̄ben. cum scdm ap̄lm isti. de dona.  
§. Est et aliud gen<sup>9</sup> xvij. q. i. si cupis. De nomie pprio dicit qd si  
militudo nominis inducit affectionem. ff. §. le. ij. l. cum filius. §. pa  
ter iuncta glo. et ff. de i. si quis infundi vocabulo vbi dicit qd  
nomine pprio non est turba vel de cognomine dum in substantia  
non erret. qz nomia hominū mutabilia sunt rez. autē imobilia.

**N**obilitas scdm bar. de sax. ferrato in tractatu de nobilitate  
quē cōponit circa. l. si vt apponit. C. de dig. li. xij. Post quatuor opi  
niones de nobilitate quas reprobat. Nobilitas est q̄litas illata p̄  
p̄ncipatū tenentē qua quis vltra honestos plebeos acceptus oñ  
dit. Primo si q̄litas. qz potest adesse vel abesse p̄ter subiecti. cor  
ruptionem. Nam mulier plebea nubēs nobili nobilis efficit. l. mu  
lieres. C. de dig. et. l. femine. ff. de sena. Et hōi quibz imperator de  
nouo cōcedit dignitatē vt in toto ti. p̄all. Ita mulier nobilis nu  
bens plebea efficit ignobilis sicut ille qui p̄pter delictū pdit di  
gnitatē. l. quociēs. et. l. iudices. C. e. ti. Et sic in aliquo tpe quis  
est nobilis in alio ignobilis. ymmo in vno loco et nō in alio vt sar  
racenus nobilis capt<sup>9</sup> a xp̄iano est ignobilis et seruus. et ecōfuso  
Dicit illata qz null<sup>9</sup> a seipso p̄t habere dignitatē vel nobilitatez  
sed oportet qd p̄ alterz offerat. ymmo qui sua auctoritate assume  
ret in crimē falsi incideret. vt in l. iulīa. maiestatis. ff. §. fal. et i re.  
iur. c. i. li. vi. Etia qz dignitas inferā in aliū ex mera gr̄a cōcedentis  
scz p̄ncipis q̄ nō recognoscit superiorē alias em̄ superior cogeret  
inferiorē vt daret dignitatē sic q̄ ex debito. Possunt tñ precede  
re alique cause ex cōgruo impellēt es cōcedentez. vt sunt virtutes  
et actus virtuosū. ff. de ori. iur. l. ij. in penul. et vlti. colū. et. Dicit  
p̄ p̄ncipatū tenentē. Sed p̄ncipatum omnū tenet deus qui quan  
doq; nobilitates et dignitates temporales immediate instituit qm̄  
doq; alius p̄ncipis non recognoscens superiorē temporalem



Nam baro qui non est miles potest certo casu facere militem licet eod  
trarium non. C. m. l. iii. C. de her. tu. et bar. m. l. fi. C. unde libe. ubi  
dicitur quod si est doctor non potest facere doctor. nec militem qui non  
est miles. Possunt tamen reges vel duces extra regnum suum in alienis  
partibus facere milites. quia ea que sunt voluntarie iurisdictionis. ut e  
facere militem possunt exerceri extra territorium. m. l. i. et. ij. ff. de off.  
si. p. consul. et lega. Dicitur quia quis ultra honestos plebeyos. quia  
plebeyorum quidam sunt honesti quibusdam viles. l. mulier. C. e. ti. licet  
si honesti plebeyi sint magis accepti non tamen sunt nobiles quia nobilitas  
est acceptus ultra honestos plebeyos. Et dicitur acceptus quia nobilitas  
tas consistit in hoc quod princeps facit que gratum et acceptum licet in  
ciuitatibus que reguntur per populum nobiles sint interdum minus accep  
pti et plus puniuntur in pena impositione. Dicitur ultimo ostenditur  
quia si quis per mille annos viueret cum omnibus statutis et princeps  
eum summe diligeret et acceptum haberet tamen plebeyus remaneret  
donec in eum inferret dignitas nobilitatis. principem quam ostendit  
acceptus ultra plebeyos. Et potest ostensio fieri verbis expressis  
hoc contentibus. l. ille autem. §. cum verbo. ff. de le. iij. ~~Quia~~ iam  
non exprimitur verbis et tunc debet fieri aliquo actu hoc quasi de ne  
cessitate importate. l. herede. §. pompom. ff. de acqui. her. et si co  
cedit alicui officium quod habet dignitatem vel nobilitatem anne  
xam ut comitatum ducatum. etc. Cetera de nobilitate videlicet  
quatuor opinionibus et tres nobilitates. Et qualiter aliquis debeat  
probare nobilitatem vi. in tractatu pale. Et vtrum nobilis per in  
gressum in religionem perdat nobilitatem vi. l. de ro. in singularibus  
suis bal. m. l. de nob. C. de epi. et cle. et quod non fa. ff. de re. iur. l. i. i.  
ra. que dicit iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt. Et no  
bilitas est quoddam ius sanguinis quod est incommutabile ut in. l. ius  
agnacionis. ff. de pac. vi. glo. or. xxv. q. ij. scripsit. xx. q. iij. plenus  
clericus que volunt quod sic quas approbat spe. in ti. de statu monac.  
§. i. v. xi. Etiam domini de rota inter quos talis questio de facto  
fuit mota allegabant duas glo. apte volentes monachum nobilita  
tem perdere. Primam in c. i. de purga. cano. sup. v. ingenuus non est.  
Secundam in c. que de statu regu. sup. v. p. sonaz de lectu. Quibus  
tamen non obstantibus domini de rota contrarium determinauerunt per r. de. v. t.

**Non** obtemperare. i. non obedire ut qui sciens non parat vocatorem  
domino vel iudice.

**Non** significat negatiue committere quia aduerbium negandi.  
Quia dicitur tamen etiam significat affirmatiue ut ibi mittis mihi decem



et respondens quare non l. 1. §. 1. ff. de v. obliga. Nam sensus est quod p  
mittis et consentis significato scripto ex dictione que iuncta dictio  
ni non quasi diceret Non est ratio negandi. 1. assensio Et itam ibi si  
interrogatus an velim adire hereditatem michi delatam respondeas  
eum non video. 1. de hereditate Secus si diceret hereditas non  
displecet Nam tunc non video adire. quod non sequitur non displicet ergo  
placet. quod est medium inter non displicere et placere sed non placere  
sicut est medium inter velle et nolle sed non velle Nec ob. l. cum  
antea C. de arbi. v. te. h. i. Non displicet Et partes sententiam  
ab arbitrio lata videntur a ppharo quod ibi non displicere capitur pro  
pacere et hoc ex a pphatione arbitri Etiam quod duplicatur dictio  
non tunc significat affirmatiue l. duobus ff. de v. signi. Nam due  
negaciones faciunt unam affirmatiuem quia negacio destruit nega  
cionem nisi pphabili medio pferentis inferat voluntas ut l. 1. C. de  
ser. fugi. et ff. de offi. pfect. vrbis. l. pmulgaris et ff. de senato l.  
femine Et de iur. E. si cristus in pn.

**Notabilis. i. notatus. vel infamis c. ex pte aze de testi.**  
Non admitti ad partem capit pro ipso quod est non admitti facta  
dispositio ad partes quoniam pars cui facta est non admittit Vel ite  
quia in rerum natura non est vel quia alias admitti non potest v. §.  
legatum relictum est michi et postumo Postumus existens in utero lo  
cet non admittat ad partem significat tamen me tantum admittend  
ad partem si duobus in pn. ff. de le. 1. Ratio quod michi pars tantum re  
licta est Et si dicat defigit iunctum quia non admittit ergo pars  
eius michi accrescit ex dispositioe legantis ut patet in materia co  
iunctionum et sic admittat ego ad totum Respondet quod non defi  
cit iunctum in casu pmissio quia spes est eum nasci et admitti Item  
ibi testator michi et ei qui capere non potest legat decem ego ad quoniam  
quod tantum admittat l. Si ratio ff. de le. 1. Et intelligit bar. quod cape  
re non potest quod auferet ei res a testamento tanquam indigno. et si  
non admittit loco eius admittit fiscus. et sic pars eius non deficit  
nec michi accrescit Item ibi testator legat michi et seruo suo proprio  
ego admittor tantum ad partem l. plures. §. Si iunctum ff. de le. 1. quia  
ex parte tantum michi relictum est et pars iuncta non omnino de  
ficit. et naturaliter seu de equitate sibi debet Sed ibi legat michi et  
illius non est in rerum natura nec esse sperat admittor ego ad totum  
l. Si duobus parte. §. si ff. de le. 1. Ratio quia pars iuncta omnino  
deficit Item ergo in omni casu in quo pars totaliter deficit vel quod co  
iunctum moritur ante testatorem vel relictum est postumo qui nascitur abor  
tuus. vel si iunctum repudiat quia tunc pars iuncta omnino deficit  
t. 1.



et ideo propter coniunctionem alteri parti accrescit licet de consuetudine  
quarundam partium ut francie iudicio non significatius accrescens  
di. Ideo quantumque deficit pars unius alter tantum ad partem admittit  
tis scilicet sibi relicta significat ergo non admitti ad partem ipsam con-  
iunctam ad partem tantum vel ad totum admittendum. ut si quodlibet  
medium probabile declarat

**N**olle et non velle differunt. quia nolo importat precise resistere  
etiam contemptum et omnimodam contradictionem vel repudiationem et  
non solum absentiam voluntatis. Sed non volo tantum aliquid et non om-  
nem modum importat contradictionem ut non. io. an. de offi. dele. c. prudent-  
ciam. §. Sexta. sup. v. non vult. Et quantoque capit nolo ut etiam non  
importat precise resistenciam pro non volo. ut in c. firm. litibus de do. et  
doti. ibi nolit aut nequeat scilicet in id. an. et sequit. vine. Similitur domi-  
ens non vult legere tunc et tamen expresse se legere non negat ut  
non. de spon. c. ij. Et dicitur nolle componere de non velle. Alij tamen ta-  
lem ponunt differentiam dicentes quod non velle significat privative.  
id est non esse voluntatem seu motum voluntatis. Sed nolle significat posi-  
tive id est esse factum non fieri vel non obtinere illud de quo queritur. Et pro  
hoc dicunt doctores quod iudices deliberando de adu. dicit se non  
velle adire. Nec verba non significant repudiationem. quia non velle  
adire est non habere motum animi ad adu. Non autem per hoc sequi-  
tur quod repudiet. secus si dicat. Nolo adire quia sensus est quod ha-  
bet motum animi ad non habendum a hereditatem et ideo significat repu-  
diationem. fa. l. filij. §. i. ff. ad ter. cu. propter hoc dicitur lex quod in velle  
et nolle est medium scilicet non velle et non nolle. l. i. §. sciencia ff. de tribu-  
ac. Et hoc de proprio significato ubi. Sed ex circumstantiis possunt re-  
cipi alia significata

**N**ota est idem quod infamia

**N**otare quibus est reprehendere c. fi. de sortile. quantoque in fama  
re c. Accedens de purga. cano. quantoque considerare c. Cum olim ij.  
de offi. dele.

**N**otarius est publica persona quia eius officium ad publicam utilita-  
tem inuentum est. Et dicitur a notando quod est negocia hominis publice  
et autentice in publica et autentica forma redigere. Et ideo dicitur scri-  
ba a scribendo et tabellio seu tabellarius a tabula. Re. s. lo. de suis.

**N**ochus dicitur illegittimus et. de adulterio. natus sic dicitur no-  
cha febris que affligit ut quartana non tamen est vera quartana ut no-  
tat gl. in §. p. ne vo in fine c. nisi cum pridem de renu. Etiam  
dicitur a nota id est infamia quia talis infamia incurrit

**N**otozum est triplex. quoddam est notozium presumptionis



scilicet quod est de euidencia iuris vehementis presumptum ut patet  
mitas filiacio vbi non requirit alia probacio. qm de filiis prebati.  
Na s q quis sit alicuius filius non potest vere probari l. lucius ff. de  
testi. et demon. unde filius est que nupcie demonstrant ff. de in ius  
v. l. q. semper. ff. de iur. n. l. Nam si vir et vxor aliquem infantem nutriunt et  
dicunt eum filium suum esse tunc presumitur eorum filius Est ergo noto  
rium presumptio euidencia rei euidenter a iure presumpta Aliud est  
notorium iuris et est clara iudicialis confessio incontinentibus probacio  
et irretractabilis diffinitio de quo scilicet notorio hinc damnatus est vel  
in iure confessus Et sic illud est duplex videlicet confessio factam  
in iure et per sententiam iudicis ut in c. vestra de coher. cle. et muli. Ter  
cium est notorium facti scilicet quod commissum vel factum non dubitatur  
a populo vel maiori populi parte et per euidencia rei nulla potest ter  
giuersatone celari Nec oportet quod omnes circustancie facti sint no  
te ut c. vlti. de coher. cle. et muli. c. cum dilectus de purga. cano.  
in fi. q. j. manifesta et c. se. Et illud notorium est triplex scilicet secun  
dum triplicem distinctioem facti Quoddam est facti permanentis et  
continui ut quod deus solis stat in palacio papinensi continue c. dilecto  
de appel. et illud non indiget probatone Aliud est facti transeuntis  
ut quod quidam in publico palacio occiditur coram populo Tercium  
est notorium facti interpolati ut quia usurarius vna die tenet men  
sam patam alia non Et illud sic describitur est quoddam intellectuale  
et notum sic quod non potest aliquam tergiuersatone celari ut quod pre  
sbyter cognoscat concubinam cum qua habet alia gradencia cir  
ca focum panem poscencia De hoc plenius non per docto. in c. vna per  
alle. tractatur materia notorii que est adeo intricata quod dicit Jo. de  
ligna. et dicitur Anthon. de bu. quod multi loquuntur de notorio quod sit no  
torium ignorantes Et in concilio basilienensi in sessione xx additus est  
quartus modus vitra tres communes notozietatis scilicet quando sacer  
dos mulierem de incontencia suspectam et infamatam tenet et per  
suum superiorem admonitus ipsam cum effectu non dimittit ut in decre.  
quod incipit quicumque clericus in quo etiam notorii concubinarij a precepto  
ne fructuum omnium beneficiorum super triu mensium spacio ipso facto suspendu  
tur que fructus superiorem conuertat in fabricam vel in aliam euidentem utilitatem  
ecclesiarum ex quibus isti fructus capiuntur et nisi monitus concubinam di  
mittat aut aliam non resumat omnibus beneficijs pueat Et non quod moderni  
ponunt nouem genera probatorum que in iure formaliter differ  
runt ut sunt argumentum. presumpcio. iudicium. fama. rumor. occultum. pene  
occultum omnino. manifestum. et notorium. Unde arguendum est  
Racio rei dubie faciens fide de here. cum ex inuicto de v. g. c. forus  
tz.



Presumpcio est quoddam medium intellectualem veritatis eliciente  
ex circumstantiis insurgens de p̄sump. Et studijs De illa qua fit ius  
ris t̄atum et que iuris et de iure no. i. c. is qui fitem s̄ spon. v. glo.  
no. de triplici p̄sumptione Iudicium est medium intellectualem  
ex aliqua singulari circumstantia insurgens C. de rei ven. i. iu  
dicia fama est illese dignitatis status vita et moribus cōp̄batus  
Hoc verum s̄ fama hominis Sicut infamia est lele dignitatis sta  
tus vita et moribus rep̄batur Sed fama de aliquo negotio est medi  
um veritatis eliciente et omninet clamorosa insinuatio insurgēs  
apud totam vel maiorem p̄tez populi ex incerto auctore pueniēs  
Rumor est p̄ticularis insinuatio clamorosa ab incerto auctore cō  
surgens Pene occultum q̄d p̄bari potest sed difficiliter occultum  
omnino est quod nullatenus p̄bari potest Et subicitur iudicio di  
uino de simo. sicut vi. q. 1. Si omnia Manifestum dicit q̄d de facili  
p̄bari potest. et notozū s̄. descriptum est De quo etiā dat exem  
plū de statua et p̄cussione vt no. in c. super eo de testi. cogen. et in  
l. ciues C. de appel.

Novacio est prioris debiti a prioris obligatōis p̄tibus hoc volē  
tibus exp̄sse in aliam obligatōem transfusio vel transactio v. g.  
Debui tibi centum aureos sub iudicōe si nauis venerit ex affia pla  
cuit inter nos nouare obligatōem vt illud q̄d debui tibi sub con  
dicōe puge et sine iudicōe debeam hoc est nouacio ita q̄ prior obli  
gatio adicionalis transiit in posteriorem purā p̄ nouatōz Eodem  
mō pone exēpla in similibz vt ff. de noua. et C. de si. p. to.

Novale est terra p̄cisa alias p̄termissa que p̄ annū cessat alij di  
cūt quod ex filia que arboribus extirpatis ad cultum redigit Fie  
ri nouale dicit Et vtraq̄ silarū interpretatōnum colligit ex legibz  
ciuilibz Sed apud notarios romani pontificis nouus vsus obtinuit  
q̄d nouale etiā dicitur ager de nouo ad agriculturam redactus de  
quo non extat memoria q̄ aliquāto cultus erat vt in c. q̄d per no  
uale de v. sig. v. de hoc.

Novum opus facit qui aut edificando aut destruēdo aut fouē  
am faciendo pristina facie opis imurat Secus si vetus reficiat vel  
incrementū iponat q̄ tunc non videt nouū opus Facere ff. e. ti. l. 1. q̄  
nouū et s̄. si quis edificium

Novi operis nūciatio s̄m Dosti. est illē q̄ de nouo edificat in p̄  
iudiciū alterius facta legaliter l. 1. ff. de no. ope. nunc. et p̄met ad  
ea tantū que sūt solo nūta vt in l. 1. p̄alle. fit autē p̄p̄c̄is Primo  
solo v̄to d̄cedo nūcio nouū opus et s̄ in loco edificij ip̄o dño noui  
operis Seco p̄ iactū lapidis vel lapilli Tercio per iudicis p̄hibitōz



Primo modo nunciatus potest possessionem et facit aduersarium posses-  
sorem v. g. Voluisti domum edificare in fundo meo et nunciaui tibi quod  
non faceres hoc. de nouo opus nuncio. i. prohibeo. nunciatus vero secun-  
do et tercio modo retinet possessionem sicut Bern. in c. Ex parte de v.  
fig. 11.

Novum opus nunciare est prohibere ne edificium fiat. ut quoniam nuncio tibi  
ne edifices in fundo meo vel per iactum lapilli presentibus testibus  
Nec nunciatio habet talem effectum quod si edifices ibi sprete nuncia-  
tione mea absque hoc quod caueas de ope demolendo seu destruendo si te  
apparuerit iniuste edificare quidquam postea edificaueris siue iuste  
siue iniuste totum debet destrui. ut l. 1. palle. §. opus nouum et §. nunci-  
amus Et si aliquid in publico fiat omnes ciues operam nouam nunciare  
possunt Nam rei publice interest quam plurimos ad defendendum su-  
am causam admittere l. 11. in fi. ff. de no. op. nuc. Et dicitur in §. opus nouum  
palle. quod si edificium non complectitur omnia opera ut §. de  
interdictis

Noxa dicitur quod nocet vel nocuit ut seruus et ceruus autem aliud  
aut nocens ut ff. de noxa. ac. in rubrica

Noxia dicitur ipsum delictum maleficium vel damnum datum Unde Noxia  
delictum deliquens noxa vocatur ut illi §. nox. ac. in glo

### Inu.

Nullatenus videtur in de vnica de seq. in glo. p. optimarium

Nullitatis sine sunt multi modi ut non. Jo. an. de re. iudi. c. 1. vbi  
remittere ad spe. de sen. pba. §. iusta Et sine nulla non meretur habere no-  
men sine de re. iudi. c. fi. li. v. ff. e. ti. l. 11. §. damnatum Et in glo. fi.  
in de vnica de seq. tra. palle.

Numerata pecunia duobus modis dicitur Vno modo respectu cre-  
ditoris qui prope dicitur numerare pecunias debitori ut sibi reddatur  
Alio modo respectu debitoris qui proprie dicitur soluere creditori et  
improprie dicitur numerare cum soluit quod debet Datur autem ex-  
ceptio non numerate pecunie a creditore principali debitori vel fide-  
iussori sed numeratio pecunie large ponitur hic pro omni re quam  
quis numerauit vel soluit

Nummisma sicut quosdam est idem quod moneta currens et specialis  
vel est idem quod nummus sed olim nummisma et aureus et solidus au-  
ri idem erant ut C. de vel. i. §. li. xi. et C. de spor. l. 11. Et in euan-  
gelio Mat. et dicit Christus li. v. ethimo. quod nummisma factum est non  
ex natura rei sed ex lege

Numularius est numorum numeratio vel malleator Quoniam et  
ipse accipit pecuniam et erogatur sicut campfor et inde facit scripturam  
t. 3.



ad quā frequenter recurrit in dubio vt p ea pata et accepta p  
bentur h etia argētarij dr vt s. talittera A.

**C**Nummus. i. denarius de q dicit pbs v. et h. q est mensura omni  
um rerum quia est fiduciosus nobis in omni necessitate p qlibz  
qua indigens

**N**ūcius est qui vicem gerit epse et qui sine mādā et lris mittit  
qui est velud pica et organū et vox dñi mittētis ipfū r large qui  
libet nūcius pōt dici pcurator sed nō eōuerso

**C**uncupatio est quā in cereis tabulis relitator testator dñes qd  
hoc vult in hys cereis tabulis q scripte sūt ita dico ita lego ita q  
vos ciues mibi testimoniu pbeatis

**C**uncupare est palā nominare vel recāre et cōfirmare fm vñ.  
li. v. Re. j. testamentū hūcupatiū.

**C**ū quā qñz idem est qd raro j. q. p. nūquā.

**C**ūndie sunt generale forz ad quod vndiqz homines ofluūt  
et concurrunt

**C**ūprie sūt matrimoniū vel viri et mulieris diūctio indiuiduas  
vite osuetudinē retinens diuini et humani iuris omnicatio xxx.  
q. v. nullū Et dicūtur nūprie ex eo quia nubenciū capiet in solēni  
benedictōe vel abātur et qñ nubi cooperiebant e. q. n. rates et c. fe  
min. e Et illud indiuiduā vite osuetudinē tantū valet sic cōsorcium  
omnis vite et hoc qñtū ad appetitū quia hāc interlōem habē vñt  
vt ppeuo simul manere debeant quāuis post cōtractū matrimo  
niū ante carnalem copulam possit alter altero inuito religionē in  
trare Et qñ nūprie sunt pphibite celebrari hābet in c. capellanus  
de ferijs Et in hys s. fibz Aspiciens veterē circū qua si qñ benedi  
cta Non licet hic licet hic hic non licet licet hic hic non.

**C**ūprie scde dicunt omnes q sequūtur pmas licet sint terciē qñ  
te vel quinte rē. vt quāto aliquis nubit alicui post pmas nūprias

**C**. e. ti. l. si quis. s. tale

**C**ūrus est vxor filij.

**C**ūnc nō. Archi. xliij. di. ego et glo. xxxij. q. v. Si adieris et si  
militer vñ. de offi. dele. c. prudenciā. s. vi.

**O**bligatio est iuris vinculū quo  
necessitate astringitur alicuius solūde rei scdm  
nre ciuitatis iura insti. de obli. in prim. Et est du  
plex civilis et ptozia Civilis q aut legibz cōstituta  
ta aut certo iure ciuili cōpbata ē Sz ptozia ē q  
ptoz ex sua iurisdictōe cōstituit q ec oncaria vōē